

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 20. vsakega mesca.

Velja celoletno 2 gld. — polletno 1 gld.

List 9.

V Celovcu 20. septembra 1877.

Leto IX.

Nesrečnica.

(Ruski spisal M. Vovčak; poslovenil Ivan Naglič.)

(Konec.)

XII.

Našlo se je pri Nasti detce; majhen, suhljasto, slabično.

Ko ga je Nasta opazila, zajecija: Detce moje, tuga moja! — Zaječi, pokrije si z rokama lice, ter britko, britko zajoče . . . A dolgo, davno že ni jokala . . . Bojim se, da Čajkova, ktera na hčer ne gleda, tudi z detetom ne bode milo, blago postopala. Odnese ga torej bojazljivo in rečem: — Bog nam je dal detce.

Vzame ga na roke ter gleda vanj dolgo, skerbno in žalostno. Gleda ga, dokler je solze ne oblijo. — Slabo — reče — slabo je.

Tudi jaz sem jokajoč rekla: — Slabo je, slabo. — Tako sve nedolžno stvarico z žalostjo in jokom sprejeli.

Detce je slabo raslo: vedno je bolno, vedno joče. A Nasta je vedno bolj pijančevala. Pijana detce pogleduje, pomiluje. — Detce moje, zakaj naju tvoj oče ne obišče? Zastonj ga čakava, on ne bode prišel . . . Kaj mu je, da za naju ne vpraša? Ne preklinjaj me, angelj moj! — Takó je detetu govorila, smejala se mu v oči ter z njim igrala. Tužno je bilo to videti! — detce kakor mertvo, a ona ga neguje, mu sladko govori. A trezna neče ni za Boga k detetu, ko ga zapazi, takoj pobegne. Hranili sve sirotče z mlekom.

Ko enkrat Naste dva ali tri dni niso pustili, začne se, Bože moj, tolči, začne kričati, kakor da bi jo z razbeljenim železom žgali. — Oj pustite me, pustite! Usmilite se me, kaj me terpinčite? Jaz sem večna pijanka . . . usmilite se me, pustite me! Naj se napijem, naj zatopim svojo žalost . . .

Ali gospa prepové pustiti jo. Tožila je gospódi pri mizi: — Kakovi pijanci so ti ljudje! Poglejte, prosim vas, mlada, čisto mlada, pa že pijančuje. Kaj hočete, nesreča . . . fej! Še za detce ne mara, osljabluje jej, gine dan za dnevom.

A oni jej: — Strahota! Ti ljudje nimajo ne srama ne vesti, ne duše. Tako sodijo svet pri mastnej večerji, pri brezskerbnej zabavi.

XIII.

Detce je počasi propadalo. Nekega jutra pridem, da ga pestujem, nahranim. Vstopim — v sobi temno, mračno. Zunaj je bilo oblačno, grom je od daleč odmeval, veter se je polegel, tišina je . . .

Vstopim, pogledam, a detce se že bori s smertjo. Skočim k njemu, prekrizam ga. Še enkrat izdahne in duša je odplavala v nebo. Ni Čajkove ni Naste ni bilo doma. Vmijem detce, oblečem ga, pogernem mizo, ter ga položim na njo. Potem poletim, kupim svečico, prižgem jo detetu nad glavo, in zložim mu ročice navskriž.

Pride Horpina, prekriza, poljubi mervto vnuče in dolgo je stala pred njim, dolgo. Pride tudi Nasta: vesela, pijana. — Kaj je to? Ali je moja hči umerla? Hčerka moja, hčerka mala, ročice moje sladke, ličice moje ovenelo! — Prijemlje jo za ročice, glavico, poljublja jih. — Kako je nemo . . drugače je jokalo potihoma, a sedaj je nemo! Umerla si? pa dobro, dobro, dušica, dobro je.

Zalila se je s solzami, kakor da bi se v istem trenutku radovala in žalostila.

Takoj skoči po konci: — Žganja je treba, žganja! Prišli bodo ljudje, pokopali bodo hčerko. Pridejo ali ne pridejo, žganja je vedno treba . . . Prinesla ga bom.

Odide in ne verne se do noči. A me sve prižgali svečice, tružico nakinčali, s cvetjem jo opleli. Po noči se verne Nasta. Zopet detce za ročice prijemlje, zopet ga na čelo poljublja. Poleg tružice se zgrudi ter zaspi neprestano šepetajo: — Dobro je, dobro, dušica, dobro je.

V jutro se prebudi, opazi tružico, strese se, vsa obledi.

Umerla? reče, kot bi ničesar ne vedela, kot bi bila vse pozabila. Poleti k detetu. Jaz jej branim — Nasta, Nasta! — Pusti — zagermi ona — da ga vidim. Jaz ga do sedaj ni videla nisem, do same smerti ni videla . . . Gledala ga je, gledala, naposled se umiri, utihne ter odide od doma.

Pokopali smo detce, a nje ni bilo, a ko pride — prišla je ta večer trezna, čmerna in blede — ničesar nas ne vpraša . . . Po tem je še bolj pijančevala.

XIV.

Ni se tako dan, dva živelo, Bože moj, dve celi leti! Na enkrat Nasta neha pijančevati, ne odide ni za korak od hiše: Bojazljiva je, v licu se je promenila, pogosto v spanju blodi, kakor da smerti — ali svobode pričakuje. Izprašujem jo — molči. Takó tri dni. Tretjega v večer zastoka: Prevaril me je!

— Nasta, golobica moja, kaj ti je? Povej mi, nesrečnica moja.

— Kaj čem storiti? Šla bodem do njega, šla bodem . . . Ali bodem tudi njega iz sveta spravila, ali pa se bodem sama vstrelila. Prisegel je, da

mi bode v ponedeljek prinesel svobodo. Grem, grem, zadavila ga bodem — morda mi bode odleglo.

Izterga se mi iz rok, ter pobegne. Jaz za njo, a starej kličem — Gorje! Nesreča!

A stara samo z glavo kima, kakor da drugega tudi ne pričakuje.

Jaz letim in kličem: Nasta, Nasta! Počakaj, jaz grem s teboj, pomagala ti bodem.

Ne poslušaj, beži. Morala sem se verniti domov.

Naste ni do noči, ni je po noči, ne pride ni po dne. Gospa naju pošlje iskat jo. Iskali sve, ali je nisve našli. Drugega dne popoldne pride, a sprem-ljata jo dva vojaka.

Poletim k njima: Goloba moja, kaj hočeta ž njo?

Kaj si, baba, iznorela? V resnici ste vi iznorelega rodú. — Tako mi reče suh, žolt vojak, mahajoč z nekim pismom po zraku. — Tudi ta je iz-norela, — pokaže na Nasto — eto jej svobode, sedaj bi se lahko radovala, a izgubila je zadnjo drobtinico pameti.

— Kaka svoboda? — ne razumem ga.

— Svobodna bode. Eto kaka! . . . Že je gotovo. Nek lep mlad go-spod prosil je za njo.

— E za staro ne prosijo. Propadaj stara! Naroga se mi drugi.

Tako se šalé med seboj. A Nasta je bela kot sneg, ni otožna, ni vesela, kakor da je kamenita.

Pride tudi Čajkova. Pripovedam jej — ona ne veruje, neče ni poslušati. A gospa se je prestrašila, sedaj po onega, sedaj po tega znanca pošlje, joče, pritožuje se. A me pričakujemo, kaj bomo dosegli: svobodo ali smert! Tako je vrelo cel teden. Že se je odločilo, da smo svobodne, ali gospa nas še ne pusti. Ali je vendar morala.

Zadnjikrat so nas pozvali: oznanili nam svobodo, in pisma nam v roke dali. Prekoračimo prag, a Čajkova začne se solziti, na glas jokati. — Svet moj krasni, svet moj mili. — To so jedine besede. Sešli so se sosedje, zbrali se na ulici, ter obstopili nas. Pozdravljajo nas, jočejo z nami, tolažijo nas. A Čajkova jim: — Sestrice, bratje, rod moj! — tako jih je veličala. — Ne branite, pustite me, da jočem. Dvajset let že nisem jokala.

A to je tako govorila, da so se vseh oči s solzami orosile.

Ko sem jo v onem trenutku pogledala, zapazila sem še le, kako mile so njene oči, kako ljubeznjiv njen smeh — rekla bi, da to ni ona molčljiva, merka Čajkova.

No, ko pogleda na svojo hčer, strese se vsa, razžalosti se zelo.

A Nasta stoji, ozira se okolo ter šepče: — Pila sem že denes, vsa glava mi šumi.

A kmalu potem: — Ljudje božji, sem li svobodna, ali samo pijana.

XV.

Davna tovarišica Nastina, ona Krivošijina, vzame nas k sebi pod streho.

Zbralo se je še nekoliko dobrih sosedov, pa se posvetujemo. Samo Nasta sede v kot, spusti glavo, ne makne se, kot da je zamerla.

— Nasta — kličemo jo — pojdi, da se posvetujemo.

— Glava me boli — odgovori nam. Drugega dne še bolj oboli: od tega dne ni več vstala. Tajala se je kot vosek. Nikogar ne spozna, gleda pred se, da je strašno, a vedno se tiplje za glavo.

— Peče, peče — ječi.

Petega dne vstane, išče robee, napravlja se, kot da hoče kam iti.

— Nasta, kam hočeš?

— Žganja hočem. Grem, grem.

Mati zajoče, ter jo prosi: — Hčerka moja, bodi pametna!

— Pustite me, pustite!

— Kamo naj te pustimo? Saj že ne moreš na nogah stati, lézi!

— Pa me ubijte, ubijte! zakriči vijoč si roke.

Položili so jo zopet v postelj. Počela se je premetavati, počela ječati, kričati.

— Svobodna sem, svobodna! Pa dobro! Svobodna pijanka, svobodna nesreča! Kje naj se skrijem, kje? Pošten človek me bode vedno preganjal: pijanka, treba jo iz poštene hiše izpoditi. Tako bo rekel. Izpodil me bo ... in prav bode imel.

Po noči je čisto oslabela, samo potihoma je ječala in prosila.

— Ne preganjajte me, ne preganjajte, vsaj trenotek naj si izpočijem.

Mamica, vaš otrok sem, ne preganjajte me!

Dozdevalo se jej je, da jo preganjajo. Tudi deteta svojega se je spominjala:

— Pokopljite, pokopljite mi detce moje — šepetala je — davno je že umerlo.

O polnoči vzdigne se v postelji.

— Ljuta zima! — izusti — kamo me gonite?

In padla je vznak.

To so bile poslednje njene besede.

Pervi prizor Rožne doline.

Kak v raju — mislil večkrat sem — je bilo,
Da med in mleko čisto v njem je teklo
Namesto vod, je sveto pismo reklo
Nam; Adamu se slabo ni godilo.

Okó se mu gotovo je solzilo,
In v sercu padlega neznano peklo,
Ko raj zgubil je, in žareče jeklo
Stražarja božjega mu vanj branilo. —

Na raj sem mislil, res, ko prvič z gore
Doline Rožne gledal sem podnožje,
Prizora biti lepšega ne more.

Slovenec Rožni, krasno imaš okrožje,
Od rane se raduj do rane zore,
Ker raj tvoj dom je — brez zaveze božje! J. V. T.

Nasledniki Petra Vélikega.

(Spisal J. Steklasa. Gl. Bes. št. 7.)

Joan VI. (1740—1741.) Za tri tedne po smerti svoje pokroviteljice bil je tudi že Biron odstranjen. On je oholo ravnal z roditelji mladega vladarja ter ga hotel celo iz Rusije pognati. Ana Leopoldovna je s solznimi očmi pripovedala to feldmaršalu Minihu. Častihlepni feldmaršal pa ni nič drugega tako želel, nego da stermoglavi Birona in da potem sam zavzame njegovo mesto. On je zatoraj sklenil osloboditi princeso od njenega sovražnika ter je to delo prav vešto izvel. Biron je takrat živel v letnem dvorcu, a mali Ivan Antonovič in njegovi roditelji pa so se zaderžavali v zimnem dvorcu. Za svoje podvzetje si je izbral Minih ono noč, ko je stal na straži na obeh dvorcih preobraženski polk, bivši pod njegovim zapovedništvom. On je vzel 80 mož iz zimnega dvorca, odšel ž njimi k letnemu ter objavil častnikom na straži zapoved princesino, da se ima Biron zapreti; častniki so bili vsi pripravní svojo dolžnost zveršiti. Zdajci pošlje feldmaršal svojega pobočnika z 20 vojaki vjeti Birona živega ali mertvega. Pobočnik se poda naravnost v spalnico upraviteljevo ter ga probudi; Biron skoči iz postelje, hoče se braniti, kliče na pomoč, ali zastonj; vojaki njega zvežejo ter posadijo v kočijo. On je bil odpravljen s svojo famílijo v Šliselburg; a od tukaj odpeljan v Sibirijo, v mestice Pelim.

Za upraviteljico carstva mesto Birona je bila proglašena mati carjeva Ana Leopoldovna; Minih je postal prvi minister; a drugo mesto za njim je zavzel Osterman. Ali med tema dvema ministroma ni bilo soglasja. Osterman ni hotel biti podložen Minihi, ter je skoval protiuroto. Ana Leopoldovna je bila žena dobrodušna, ali nerazborna in malo sposobna za vladanje. Minih je bil razžaljen vsled njenega nepoverenja ter je odstopil. Ona celo ni slušala svete umnega Ostermana. Radi svoje bezbriznosti in radi nezadovoljstva v narodu proti ptujcem, skusila je Ana v kratkem ravno tako osodo, kakor malo poprej Biron.

Elizabeta Petrovna (1741—1761). Ano Leopoldovno so izvestili, da namerava princesa Elizabeta, hči Petra Vélikega, zavzeti carski prestol; ali upraviteljica ni hotela verjeti. Med tem so priverženci Elizabetini, posebno doktor Lestok, nagovorili en del preobraženskega polka za njo. Neke noči se poda Elizabeta v društvu z Lestokom in drugimi svojimi prijatelji v glavno stražarnico. Bobnar je hotel že zabobnati, da se straža pripravi; kar skoči oprezni Lestok k njemu ter razpori z nožem kožo na bobnu. Princesa je nagovorila vojnike ter rekla, da so jo hoteli zapreti v samostan, spomnila jih je na njenega očeta in vsi so jej odgovorili z gromkim ura. Ana Leopoldovna je bila s svojim možem in svojo deco zapertalma potem odpeljana v mestice Hohnogori, na bregu Severne Dvine, kjer je ona ostala do svoje smerti. Ivan Antonovič je preživel svoje zadnje dni v šliselburškeji terdnjavi.

Čudnovata je osoda Miniha in Ostermana — dveh ptujcev, ki sta pa za

časa svojega dolgoletnega službovanja Rusiji mnogo in mnogo koristila. Ona sta bila izdana sodu za to, ker sta odstranila od prestolja zakonito naslednico, Elizabeto. Obsojena sta bila na smertno kazen ter odpeljana na morišče. Bolnega, oslabljenega Ostermana so vojaki z rokami vzdignili na kervavi oder; starček je popolnoma miren položil svojo glavo na ploč. Že je rabelj vzel v roko sekíro — kar se objavi, da sta obsojenca pomiloščena od smertne kazni. Poslali so ju v Sibirijo. Osterman je bil odpravljen v Berezov (kjer je skončal svoje življenje Menšikov) ter je tamkaj umerl. A Minih je prišel v Pelim (odkoder so Birona odpeljali v Evropo), on je preživel tamkej skoraj 20 let, in za vlade Petra III. se je vernil v Rusijo kot osemdesetletni starček, ravno tako živahen in delaven kakor poprej. V obče je bila v tem času, pri čestih spremembah v prestolonasledstvu, osoda mnogih državnikov jako spremenljiva.

Z odstranjenjem Miniha in Ostermana preneha vlada ptujcev. Dvor Elizabetin se je napolnil z velmožmi iz ruskih rodovin. Med njimi je v pervej polovici njenega vladanja zavzel prvo mesto grof Razumovskij. On je bil rodom iz prostih maloruskih kozakov, ali zaradi njegovega krasnega glasa uversčen med dvorske pevce; tukaj je obernil na se pozornost Elizabete, in ko je stopila ona na prestol, povišala ga je na čast prvega velmoža. Ali on je bil malomaren ter se ni mešal v državne poslove. Drugi ljubimec Elizabete Petrovne Ivanovič Šuvalov pa je bil posebno naobražen in marljiv. On je uvidel, da treba Rusiji za naobrazbo pred vsem drugim najbolj učilišč ter je mnogo skerbel za pomnoženje istih. On je osnoval v Moskvi prvi rusko vseučilišče (l. 1755), po primeru nemških vseučilišč; ali njegove osnove o drugih učiliših so ostale pa skoraj neizpolnjene. Šuvalov je bil pokrovitelj znamenitega ruskega pesnika in učenjaka Lomonosova. —

Lomonosov se je narodil v nekej vasi na bregovih Severne Dvine blizo mesta Holmogor; njegov oče je bil kmet ter se je bavil z ribjo trgovino. Deček se je naučil pisati in čitati pri selskem pevcu. On je imel veliko voljo za nauk; ali ker ni bilo v rojstnem kraju niti šole, niti učiteljev, zatorej je sklenil pobegniti v Moskvo, kamor je zares tajno odpotil se z nekim voznikom, ki je ribe vozil. Tukaj so se našli dobri ljudje, ki so ga spravili v duhovno Zaikonospasko učilišče, kjer se je naučil latinski ter se sploh odlikoval v neobičajni marljivosti in sposobnosti. Njegov uspeh v naukih je posebno pozornost izbudil v znamenitem Teofanu Prokopoviču, ki je bil takrat eden izmed prvih članov sv. Sinode. Pripoveda se, da se je Lomonosov, ko je stopil v Zaikonospasko učilišče, nazval dvorjaninom (plemičem), ker se je bal, da ga morda drugač ne bi hoteli sprejeti; kasneje mu je bilo žal ter se je bal kazni, ko bi se njegova prevara razglasila; za to je zvedil Prokopovič ter mladenču rekel: „Nič se ne boj: pa da te z velikim zvonom stolne cerkve proglasijo samozvaucem *) — jaz te bom branil!“ Tako je Prokopovič izposloval, da so Lomonosova premestili iz Moskve v učilišče pri petrograškej

*) Na početku 16. veka so bile v Rusiji velike borbe za prestolje ter so se dali proglasiti večkrat za vladarje tudi osebe, ki niso bile carskega roda. Taki vladarji se imenujejo samozvauci na pr. Lažidimitri in dr.

akademiji, ktero je osnoval Peter I. Akademija ga je potem poslala z nekajimi tovariši dokončat nauke na nemška vseučilišča. (Običaj pošiljati mlade ljudi na ptuja vseučilišča radi naobrazbe je tudi od Petra I.) Akademija je neredno pošiljala novce svojim učencem v ptuje zemlje; oni so terpel večkrat pomanjkanje. Lomonosov se je verh tega še oženil, se tako zelo zadovolžil, da so mu grozili s tamnico ter je radi tega pobegnil iz Nemške. Ker je bil pa posebno velik, vlovili so ga na potu pruski nabirači (kralj pruski Vilhelm, oče Friderika II. je jako ljubil velikane ter je po celej Evropi nabiral za svojo telesno stražo); ali tudi od tukaj je srečno pobegnil. Kmalu po svojej vernitvi je postal Lomonosov član akademije ter profesor na akademichnej šoli. Zraven svoje učenosti proslavil se je on tudi s pesmami, pisanimi v čistem ruskem jeziku; v Rusiji so namreč do te dobe pisali neko zmes jezika ruskega in cerkvenoslavjanskega. Živahni Lomonosov se je sperl večkrat z nemškimi učenjaki, ki so takrat gospodovali v akademiji; zaštitnika proti njim je našel on v svojem pokrovitelju Šuvalovu. Proti običajem oholih velmož tega časa obiskoval je Šuvalov pogosto Lomonosova; v svojih zvezdah in redovih, v svojej pozlačenej kočiji, zapreženej od šest vrancev, s slugami od zadej, dohajal je on večkrat k Lomonosovu ter se z njim razgovarjal prijateljski v skromnej sobici. V teh prijateljskih razgovorih sestavljala sta osnove o tem, na kak način bi se mogla v Rusiji razširiti prosveta. —

Posnemanje ptujcev. Od Petra Velikega je bila evropejska prosveta v Rusijo sicer prenešena, ali se je do tega časa prav malo razprostranila. Prosti narod ni imel šol ter je ostal tako nenaobražen, kakor poprej, a dvorjani pa so posnemali zapadnjake bolj v nošnji in zabavah, nago v naukih. Vsled tega so zapravljali svoje dohodke ter dolžili na sjajne zabave, itd. zidali si hiše, podobne dvorcem; kupovali izza meje državne slike in štatve za ogromne svote ter vzdržavali mnogobrojno družino. Carica sama je verlo ljubila lepe palače in zabave. Od vseh njenih zgrad se najbolj odlikujeta po svojej krasoti dva dvorca, namreč Zimni dvorec v Petrogradu in dvorec v Carskem selu. V obče se je Petrograd za njene vlade polepšal s krasnimi palačami, ki so jih zidali večidel ptuji umetniki; pod vodstvom teh mož so se naobrazili mnogi ruski graditelji in slikarji.

Na dvoru so se dajale pogostoma predstave; opere, baleti, komedije itd., za to je moral dvor vzdržavati ptuje igralce. Po primeru teh so se ustrojile glediščne predstave v kadetskem zboru. Od kadetov, ki so igrali na tem gledišču, so postali nekoji kasneje znameniti pisatelji; na pr. Sumarokov, ki je začel pisati ruske tragedije in komedije po francoskem primeru. Neki tergovce iz Jaroslavlja, Volkov, posebno umen in sposoben človek, je slučajno videl predstavo kadetov, in v njem se je vzbudila silna želja, da v svojem rojstnem mestu postavi gledališče. On je zbral tovarše, izprosil od svojega rojaka pusto gumno ter tukaj dajal glediščne predstave. Njegovo podvzetje je imelo vspéh, in Jaroslavei so prav radi zahajali v njegovo gledišče. Začuvši o tem carica, poklicala je Volkova z njegovimi tovarši na svoj dvor, kjer so prav dobro igrali. Carica jih je zatoraj vzela v svojo službo ter utemljila v

prestolnem mestu javno gledišče, za katero je bil imenovan za upravitelja Sumarokov.

Za vladanja carice Elizabete so začeli na dvoru govoriti večidel francoski jezik ter posnemati francosko nošnjo. Od letih dvorskih mod se jih je mnogo razprostranilo med plemstvom in činovništvom; posebno so ženske se strastno poprijele drage nošnje francoske. Za podučevanje svoje dece v ptujih jezicih so zvali bogati plemiči k sebi v palače ptuje učitelje; ali med poslednimi so bili včasih ljudje čisto surovi in nenaobraženi (krojači, strežci itd.), ter niso mogli svojih gojencev po zahtevu odgojevati.

Za notranjo upravo ruske države v carstvovanju Elizabete Petrovne je še drugi Šuvalov, Peter Ivanovič. On je bil jako umen človek, ali na žalost se je očernil z odertijo, kaker sploh mnogi tadašnji dostajanstveniki. Na njegov predlog je odpravila Elizabeta notranji col. V poprejšnjem času je trgovina v Rusiji prav mnogo terpela vsled tega, ker se je moral za robo na vsakem mestu plačati col: na prevozih, mosteh, skladiščih itd. Verh tega so gulili trgovce pa tudi mitarji, ter molzli iz njih podarke. Peter Ivanovič Šuvalov si je z odstranjenjem cola prav velikih zaslug za Rusijo pridobil. Protivno pa je povečal vvoznino, ki se je pobirala na mejnih mitnicah od ptuje robe; vsled tega se je ta roba potem v Rusiji tako močno podražila.

Kar se tiče vnanje delavnosti za carevanja Elizabete, je važna vdeležba Rusije v znamenitej sedemletnej vojski. Elizabeta je stopila v zvezo z avstrijsko carico Marijo Terezijo proti pruskemu kralju Frideriku II. Ruske vojske so nekolikokrat navalile v Prusijo ter se tukaj strašno tolkle s sovražnikom pod zapovedništvom Apraksina Saltikova in drugih. Samo smert carice Elizabete je rešila Prusijo od gotovega pogina. Ta vojska je pokazala, da je Rusija od časa Petra Velikega zadobila med evropskimi državami prav važno mesto. Rusija je potrošila v tej vojski do 30.000.000 rubljev ter izgubila do 300.000 mož; stanovništva pa je mogla imeti Rusija v tem času največ deset milijonov moških, ker je bil takrat narod še prav redko naseljen.

• Gazela.

Ko solnce že na verhe gôr posije,
Se sladke čujejo ptic melodije,
Ko biseri se v travi lesketajo,
Ko med bučelica iz rožic pije,
Se glasno čujejo okrog zvonovi
Zvonovi, ki pojejo čast Marije. —
U tamnem logu pa pred d'vic Devico
Kleči deklé in ven'c Mariji vijé;
Najlepši rožice ji v kite spleta,
Iz kojih najprijetniši duh dije.
Ko ven'c spleten je, v kupo ga postavi
In s svojimi solzami ga zalije.
Potem v molitvi serce razodene,
Katero le za mater božjo bije,
Rekoč: Ozri se na me revo, o Devica,
Pomoči reví, ker na zemlji nije. —
In mati vsmiljena je vzela revo
V veselí kraj nebeške domačije.

P.

Prijetni spomini.

(Spisuje F. Rup.)

Vvod.

„Zgodovinske in potopisne čertice“ prejšnjih listov so vodile čestitega bralca po severnih krajih, a sledeči „prijetni spomini“ ga popeljejo na jug. Italija je zares tako krasna dežela, da korak za korakom ptujca zanimiva. Narava in umetnost ste se združili, da človeka sem vabite in tu veselite. Nenavaden je našim očem pogled po deželi, ker zemlja po jugu celo drugo lice kaže. Vablivo je za nas vzlasti ogromno število umetnih spominkov in stavb, ki so iz starodavnosti se ohranili, ali pozneje se postavili. Ne vrača se potnik iz onih krajev brez tihe želje, da kedaj še enkrat ogleda vse to, kar je videl in gledal. Povrača se pa vendar le rad v domače kraje in med sorodne ljudi, ker ptujina ostane vendar le ptuja, da-si je krasna!

Tudi jaz sem potoval po Italiji. Da nasitim si želje po južnih krajih, da pogledam večno mesto Rim, da poklekнем na grob svetih apostolov Petra in Pavla, in da se poklonim vidnemu poglavarju naše katoliške cerkve: zato sem prejel za romarsko palico, in v binkoštno nedeljo zjutraj zapustil Celovec.

Belo Ljubljano, bogati Terst, markovi terg in palače beneške, viseče stolpove v Pisi in Bologni, krasno Firenco in njeno okolico, gole verhove Apeninskih gorâ, jadransko in tirensko morje sem videl na lastne oči. Osem dni sem se vozil do Rima, ker sem postajal in gledal, kjer se mi je zljubilo, in kar se mi je dopadlo. Tega potovanja ne bom popisoval, ker se izverstni popisi nahajajo v potopisnih bukvah, kjer je lahko poiščeš. Jaz tebe peljem „in medias res“, naravnost v Rim, kamor z berzovlakom v 36 urah dospeti zamoreš.

I. Bazilika sv. Petra.

Potovanje ni šlo ravno tako gladko, kakor se s peresom zapisa. Že med potom in vzlasti prvi dan tukaj so nas vozniki in gostilničarji dosti solili. S početka je človeku vse ptuje, govor, denar, jedi in vsakdanje navade; a človek je tak, da se vsemu privadi. Ko pridemo v jutro 26. junija v Rim, poiščemo si stanovanje v Hôtel Anglo-Americano, da se malo spočijemo, na oblačilu popravimo, in zajuterka dobimo. Bilo nas je petero v družbi, dva Čeha, dva Nemca in jaz Slovenec; da-si raznega stanu in iz raznih krajev doma, zastopili smo se vendar izverstno, ker edinil nas je isti namen. Prav žal mi je bilo, ko so tovarši tretjega dne se vernili domú. —

Prvi pot nas vodi čez Tiberó na Vatikanski hrib, ad limina apostolorum, do groba ali do veže svetih apostolov Petra in Pavla. Memo angeljskega gradú, moles Hadriani, pridemo čez Borgo na velik terg, in vidimo pred seboj največo cerkev sveta, ki je ob enem grobni spominek sv. Petra. Da popis tega svetišča bolj jasen postane, pogledjmo si najprej semišče, potem pojdimo v cerkev, stopimo v njene spodnje prostore, ter zlezimo tudi na njeno streho in kuplo.

1. Veliki terg ali semišče, v katerem se lahko 100.000 ljudi postavi, naslanja se proti zapadu na lice št. Peterske cerkve. Od nje se stega na obe strani v polokrogu visoko stebrovje, ki semišče omeji in pokrite hode dela. Vseh stebrov je 284 in 88 slopov, streho pa lepša 162 kamnenih podob svetnikov. Sredi terga stoji starinski obelisk iz enega kamna, katerega je papež Sikst V. leta 1586 sem prestavil, dokler je prej Neronovo jezdišče lepšaval in ravno pred zdajno zakristijo stal. Zdaj nosi na temenu znamenje križa in služi za kazalnik solnčni uri, ki je okoli njega v tla narisana. Ob straneh ženeta dva vodometa vodo visoko v zrak, da pluskajoča pada v korito in na tla. Pred stopnicami stojite orjaški podobi sv. Petra in sv. Pavla, zadnja je delo umetnega Tadolinija. Po prav širokih in zložnih stopnicah se pride na prvo in drugo plan ter pred vežo cerkveno. Nad srednjim vhodom vidi se mostovž ali *loggia*, raz ktere papeži ob največjih praznikih *Urbiet Orbi* blagoslov podelijo. Memo ogromnih stebrov, kateri nosijo visoki portal, pride se v vežo pred cerkvijo. Ta bi bila že za kako mesto dosti velika cerkev; v njej stojé dve podobi na konjih, cesar Konstantin in cesar Karol Veliki, ko da bi stražila svetišče. Ob zidu se vidi v mozaik izdelana Petrova ladjica. V cerkev se odpirajo petera vrata. Srednja so bronasta in kažejo izvrstno rezljane podobe; napraviti je dal to delo papež Evgen IV. leta 1445. Zadnja vrata na pravo so zazidana in s črnim križem zaznamovana, ker so *porta santa*, sveta vrata, ki se le samo vsakih 25 let enkrat odprejo.

2. Kedar stopiš v cerkev, ne zdi se ti prevelika, ker je vse na njej velikansko, zato se zgublja njena velikost. Zmiraj se znajdejo tukaj ljudi, ki molijo in cerkev občudujejo; a vendar eden drugega ne motijo, saj so iz vseh delov svetá prihiteli! Pojdimo tudi mi po sredi cerkve do prostostoječega oltarja, to je grob sv. Petra — *confessio Petri*. Tukaj pokleknimo, in najprej počestimo tega pervaka aposteljnov, potem se zahvalimo za srečen pot in priporočimo sebe ter svoje znance njegovemu varstvu. Marmorna ograja iz najlepših kamnov obdaja globél, v kateri je raka. Noč in dan gori tukaj 89 dragocenih svetilnic, in zmiraj obdaja ljudstvo ta kraj. Po krasnih stopnicah se gre v globél, kjer kleči podoba Pija VI., ktero je slavni Kanova izdelal. Sveti ostanki pa shranjujejo se v zlati ladjici dobro zavarovani. Nad grobom vzdiga se prostoren oltar, ki nima drugzega lišpa kot križ in šestero svečnikov. Tam mašuje le samo poglavar svete cerkve. Nad oltarjem nosi čvetero vitih stebrov z zlatom olepšano nebo, ki je tako visoko, da dosega blizo cerkveni obok. Stebri in nebo so iz brona viliti in izvrstno delo Verninijevo. Čez vse pa vzdiga se visoko v zrak lepa kuplja, kterej svet para nima ki čuda nekdanjih zidin presega. Na štirih stebrih, katerih vsak meri 132 korakov na okrog, sloni ta velikanski pokrov svetega groba.

3. Vsa bazilika je v podobi križa pozidana in ima petero ladij; vendar vidijo se le samo tri, ker ste skrajni dve s kapelami zadjani. Pogledjmo po cerkvi. Blizo vrat sta ob straneh dva velika kropljivnika, in po štiriogelnjih ter ogromnih stebrih so ustanovitelj raznih samostanskih redov v

podobah razpostavljeni. Ob severnem zidu blizu groba vidi se bronasta podoba sv. Petra, ki z roko blagoslavlja, nogo pa na poljub derži. Dal jo je papež Leo Veliki vlti iz brona Kapitolskega Jova ali Jupitra in se toliko česti, da je samega poljubovanja že njena noga zbrušena. Sprednji del te srednje ladje se malo navzdigne in nosi znameniti altar *cathedra Petri*. Čveteri cerkveni učeniki Avguštin, Ambrozij, Atanazij in Krizostom derže veliko bronasto stolicu, v kateri je lesena Petrova zaklenjena; od tod je ime. Po cerkvi, po sprednjem koru, po obeh poprečnih ladjah, po robu kuplje in po njenih stebrih se berejo napisi iz seženj visokih čerk sestavljeni. Naj samo enega omenim: „Ti si Peter (skala), in na to skalo bom pozidal svojo cerkev, in vrata peklena se ne bojo zmagala“. Velikost te cerkve se najbolj občuti, kedar jo človek od Petrovega groba ogleda. Noben oltar, nobena klop, noben stol ne meji človeku pogled. Ves prostor srednje ladje je velika, visokoobokana in krasna planjava, sredi ktere Petrov grob leži. Na daljavo meri cerkev 575', na širjavo 419', in na visoko 142'. Največa za njo je cerkev sv. Pavla v Londonu in potem Milanska stolnica; daljave največih cerkvi so v marmorna tla zaznamovane. Na kratko rečem le to: Kolikor je mogoče človeškim močem, to se je storilo, da postane ta cerkev dostojno svetišče za trojedinega Boga.

4. Če se prav spominjam, šteje cerkev 28 oltarjev, ki so po stranskih ladjah in kapelah razpostavljeni. Vsi kažejo v mozaik izdelane malarije, ali iz kamna vsekane podobe. Teh je sicer lepo gledati, a težko popisati, zato jih le skratkoma omenim. Začnimo pri vratih in pojdemo za pravo roko. Pervi oltar je *Pietà*, to se pravi, žalostna mati božja z mrtvim sinom v naročji. Izdelal jo je Mišel Angelo iz belega marmorja. Na nasprotni strani je kerstna kapela s porfirno banjo in lepo sliko Jezusovega kersta. Proti sredi cerkve je kapela Rešnjega telesa. Vzlasti lep je tabernakelj, v podobi okroglega tempeljna iz brona vlit in pozlačen. Kedar romar tukaj memo gre, poklekne malo, da moli Boga v najsvetejšem zakramentu. Jaz sem več dni tukaj sv. mašo opravljal, in zares nikdar ni bilo prazno to lepo svetišče. Nasprotna kapela služi št. Peterskemu kapitelnju za kor; nad večim oltarjem se vidi slika brezmadežno spočete device Marije, pod njim pa počivajo ostanki sv. Janeza Zlatousta. V severnem delu poprečne ladje so se obhajale seje Vatikanskega cerkvenega zbora, ki se je 8. decembra 1869 začel, zato je ta del zazidan. Za kak drobiž tebi cerkovnik duri odpré, da vidiš še stoječe sedeže škofov in lepe oltarje. Prav znameniti so nekteri altarji južne poprečne ladje, in čudil sem se velikemu številu spovednic. Vsaka ima svoj napis, ki pové, v katerem jeziku se tam spoveduje. Zares je katoliški kristjan povsod doma, ker sprejema povsod iste zakramente, in ker najde povsod iste svete nauke. — Še je v cerkvi lepo število znamenitih oltarjev in nadgrobnih spominkov. Kdor želi vse to na tenko spregledati, naj si oskerbi lepe bukve: „Pilgerführer von Ausserer, Mainz.“ Tam je vse na drobno popisano.

5. Pogledjmo še malo pod zemljo. Pri nekem stebru na južni

strani zraven podobe svete Veronike so duri in stopnice, ki vodijo v podzemeljske kraje. Kako se človek začudi, kedar vidi tukaj sicer tesne pa lepe prostore, mnogotere hode, nadgrobne spominke, napise in znamenja davno minulih časov. Petrovi grob je lepa kapelica ravno pod onim zgornjim oltarjem, katerega smo *confessio Petri* imenovali. Kapelica je z marmorjem bogato oklepšana in zmiraj polna pobožnih ljudi, ker za oltarno mizo so shranjeni in se vidijo ostanki sv. Petra. Še bolj se človek začudi, kedar dalje gredoč stopi v nekdanjo št. Petersko cerkev, nad katero jo zdajna pozidana. Posvečeni so ti prostori po svoji veliki starosti, po kostéh veliko mučenikov in svetnikov, ki tukaj počivajo, in tudi po molitvah brez števila pobožnih kristjanov, ki so po vseh stoletjih sem hodili.

6. Vzemimo od mrtvih slovó in podajmo se na cerkveno streho in kupljo. Ne po stopnicah, temoč po širokem, svetlem in zloženem mostovžu, v katerem so imenitni obiskovalci svoje spominske plošče postavili, se hodi na cerkev. Tam ni nobene nevarnosti, ker je zgornji tlak le toliko nagnjen, da deževnica odteka, ob robih je pa zid do pasa navzdignjen. Kakor po kaki vasi se na strehi sprehajaš med 11 kupljami, studentem in prostorno hišo delalcev, ki so zmiraj na strehi. Našel sem tukaj znanca z mojega doma, priletnega moža, ki se ni upal dalje na kupljo. Nek Čeh in sosed Polak ga primeta, jaz pa herbtišče rahlo porinem, in mož je bil pred nami na tesnih stopnicah, ki varno, a stermo vodijo do verha. Prekrasnega razgleda ne bom opisoval, saj ni mogoče v pero zlit, kar oko vidi in serce počuti. Samo to povem, da je verh kuplje 487' nad cerkvenim pragom, in da smo stali na najvišem mestu Evrope, ki ga je izdelala roka človeška. Večna pamjat Mihel Angelu, ki je stavil to čudo!

Tako smo opravili romarski pot do groba svetih apostolov Petra in Pavla, ker raka objema zraven Petrovih tudi Pavlove kosti. Papež Silvester je namreč razdelil trupla obeh apostolov; glavi je hranil v baziliki Lateranski, polovico trupel je djal v Pavlovo svetišče zunaj obzidja, polovico pa je položil sem v Vatikansko cerkev. Pot je končana, če se ti ljubi, pojdi domu, čestiti spremljevalec! jaz ostanem še tukaj, da vidim še novih reči.

Dodatek.

Popis je sestavljen in zdaj vidim, da ničesar nisem povedal o tem, kako in kedar se je cerkev ustanovila in pozidala. Naj to poravnam. Kjer zdaj cerkev stoji, tam je bilo nekdanje Neronovo jezdišče, ki je segalo čez južno stran cerkve in zdajni terg. Blizu zdajne papeževe palače je stal cesarki grad in obširni vertovi, v katerih je dal Neron mnogo kristjanov kruto umoriti, ker je dolžil je velikega požara, katerega je sam napravil. Ponočni čas so verniki trupla mučenikov v podzemeljske jame pokopali, ktere zdajna cerkev pokriva. Tudi truplo sv. Petra, ki je bil na sosednem hribu Janikulu križan, so sem položili in še trupla več njegovih naslednikov.

Že tretji papež Anaklet je pozidal na grobu Petrovem majhno kapelico. Ko je preganjanje keršanske vere prenehalo, je dal cesar Konstantin tukaj

postaviti krasno cerkev, ki je stala kakih 12 sto let. Tudi ta se je postarala, in papež Julij II. je začel leta 1506 nad staro cerkvijo novo zidati. Celih 120 let so temu zidovju papeži darovali vso svojo skerb, najslavnejši stavbarji vse svoje zmožnosti, in kristjani vsega sveta svoj denar. Tako se je leta 1626 srečno dokončalo to velikansko svetišče, in papež Urban VIII. ga je posvetil ter božjej službi izročil. Slava Bogu!

Olomuc.

(Krajepisni obraz, spisal Andrejčekov Jože.)

(Konec.)

Večina ljudi, ki jih zapaziš po olomuških tergh in ulicah, so seveda vojaki, kakor je to že navada po terdnjavah. Kakoršnega koli hočeš vidiš, od z zlatimi portami in rudečimi obrobki okinčanega generala, ki ponosno na konju jezdari po ulicah, do ubozega prostaka, ki je ravno kar v razterganem plašču in s škudelico navezano na platneno malho prilezel iz bolnišnice. Pešci raznih polkov, konjiki, topničarji, ženijci itd., vse to se meša po ulicah in vsaka druga oseba ki jo srečaš, je gotovo vojak. Da pa ne bomo Olomučanom krivice delali, kot bi bilo njih mesto čisto mrtvo in pusto, sama kasarna in vojaška orožnica, moramo priznati, da je ondi tudi dosti lepih gospej in gospodičen, mladih gizdavih gospodičev in starih razcapanih beračev, bogatih lahkoživcev in siromašnih delavcev, nemških kulturonoscev in poštenih narodnjakov, kakor je to že sploh navada. Najbolj pa nas vendar zanimivajo rudečelice, gibčne Hanakinje, posebno kedar pridejo nališpane v svoji narodni obleki ob nedeljah v mesto v cerkev. Kratko krilo, rudeče nogovice, rudeč predpas in rudeča ruta na glavi, to je hanaška noša. Res zale, čverste dekleta so to, prijazni smehljej in vedno jasni mili pogled znači zadovoljnost in veselost.

Vernimo se s spodnjega terga nazaj po ulicah, ki deržé navkreber proti cerkvi sv. Mihaela s tremi krasnimi kuplami. Tukaj je bil do leta 1784. samostan Dominikanov. Tu so počivale pri stranskih vratih od leta 1785. kosti zveličanega Janeza Sarkandra, odkoder so jih leta 1860. prenesli z veliko slovesnostjo v stolno cerkev. V samostanu, katerega so leta 1840. pre naredili, je sedaj farovž in semenišče. — Dalje pridemo v ulice kjer stoji cerkev Marije snežnice z dvema visokima zvonikoma, ob obeh straneh pa se širi veliko poslopje. Tu je bil nekdanj Jezuitski samostan, leta 1773. pa je prišlo poslopje in cerkev v vojaško oblast, tako da je sedaj krasna cerkev opuščena, samostan pa kasarna.

Koj pri grajskih vratih je stolna cerkev sv. Vacslava, sezidana na skali s podzemeljsko kapelo. Tri stolpe imá, v srednjem je oni velikanski zvon, največi na Avstrijskem, s katerim vsak dan ob enajstih zvoní. Nekako tužno in molklo odmeva njegov glas po mestu in okolici. Koj zraven stolne

cerkve je cerkvica sv. Ane, v kateri volijo navadno nadškofa. Omeniti je treba še cerkve sv. Mavricija koj od gornjega terga doli, velicega, starega gotiškega hrama, kojega nedoveršeni, černi zvonik najprej ugledaš, ako se bližaš Olomucu. Notranja oprava je jako krasna, posebno dva velika oltarja in prižnica, ki so že v novejši dobi narejeni. V tej cerkvi so tudi velikanske orglje, največe na vsem Češkem in Moravskem.

Res ni bilo majhina reč za nekdanji neveliki Olomuc 17 cerkvá in 10 samostanov. Kakor pa so se pozneje cerkve in samostani zmanjševali, tako so se množile kasarne, in o nekterih letih bode v Olomucu več kasaren, nego družih poslopij, če bode vojaško oskerbníštvo tako napredovalo.

Med mestnimi poslopji se odlikujejo: Stólica nadškofijska, ki je jako imenitna v zgodovini; tukaj namreč se je odpovedal leta 1848. cesar Ferdinand prestolu, katerega je zasedel Nj. veličanstvu cesar Franc Jožef. Tukaj sta se tudi sešla leta 1853 cesar Franc Jožef in ruski car Nikolaj I. — Dekanijsko poslopje zraven stolne cerkve je tudi jako imenitno; kajti tukaj je bil umorjen 4. avgusta 1306. leta kralj Vacslav III., zadnji iz rodovine Premislov. — Razun teh so še duhovniške šole, učelišče za ranocelnike in viša gimnazija, ki so vse v nekdanjem vseučilišču, viša realka in več družih raznih uradov in zavodov.

Sploh rečeno je Olomuc jako oživljeno, čedno mesto. Obertnija in kupčija ste na visoki stopinji; posebno je tukaj trgovstvo z žitom jako imenitno, katerega daje obilo rodovitna Hana.

Sprehajališč Olomuc nima ravno mnogo; razun tako imenovanega Francovega drevoreda pri orožniški kasarni, je še precej lepo oskerbovani vert na obmestji, kamor zahaja olomuška gospoda hladit se o vročih poletnih dnevih.

Ogledali smo notranje mesto, sedaj pa pojdemo še nekoliko ven na prosto, kajti v mestu še preoblada žalibog! nemški živel, zunaj pa bomo našli pravi slovanski svet. Pojdemo v kerěmo v nablíznji vasi v Hodolinu. Že od daleč nam vdarja na uhó godba in vesel vrišč. Čverste rudečelice Hanakinje v kratkih krilih in z rudečimi rutami na glavi sučejo se urnih nog na plesišču. Ondi sedé pri pivu stari možaki v kosmatih kapah, rudečih hlačah in opersnikih. Veselo se pomenkovajo ter ugibajo to in uno, in naglo se praznijo verčeki, kajti možjé vedó, da imajo v žepu cvenk. Pivo je tukaj glavna pijača, pa tudi žganje radi srebljejo. Res veseli, prijazni ljudje so Hanaci in nikjer ne bodeš njih značaja bolje spoznal, kot v kerěmi in na božji poti. To ti je veselje, plesanje, petje in vriskanje, da vse prek leti, pa vendar se vse pošteno vede, pošteno ravná.

Iz kerěme nas pelje cesta dalje krog terdnjave.

Na levem bregu Morave četert ure od mesta dviga se samotno poslopje jako obširno in okusno narejeno. To je nekdanji samostan Hradisko. Ustanovljen je bil v 11. stoletji od Benediktincev; ko pa se je v 12. stoletji jako razširjal red Premonstratenzov, morali so se Benediktinci umakniti in na njihovo mesto so prišli Premonstratenzi. Ta samostan je prebil v teku časa mnogo napadov in nadlog, posebno ko so Tatarji priderli v deželo in pozneje

v tridesetletni vojski, ko so razsajali ondot Švedi. Leta 1784. je bil samostan spremenjen v semenišče za mladenčce, ki so se posvetili duhovskemu stanu in 1802. leta so napravili ondi vojaško bolnišnico, ki je še sedaj ondi. To velikansko poslopje je jako krasno zidano; štirje veliki stolpi dvigajo se na vsakem voglu kviško, odkoder je jako krasen razgled na vse strani, krog in krog pa se širi vert, kjer se okrevali bolniki po leti v prijetnem osenčji sprehajajo diha je čerstev zdrav zrak, katerega med zaduhlim zidovjem mestnih bolnišnic nimajo. Veliki stolp pri cerkvi so poderli in samo kapela se je še ohranila kot špitalska cerkev. V gornjem nadstropji te bolnišnice je krasna, velika dvorana, ozaljšana z izvrstnimi slikami po oboku in velikimi kamenitimi kipi ob stenah.

Lepo poslopje je tudi koj drugo stran Morave novi kolodvor, ki pa še ni popolnoma dodelan. Saj je pa že res treba bilo novega kolodvora, kajti železnice gredó že od tod na vse strani in vedno se še napravljajo nove. Ako se res posreči, kakor se govori, da bodo notranje zidovje terdnjave poderli, vzrastlo bode mesto o nekterih letih, da bo veselje in kmalo se bo razširilo do bližnjih vasi, kakor to vidimo pri Bernu, odkar so mestno obzidje poderli in okope zasuli; najkrasnejše hiše stojé sedaj tam. Res nerodno je Olomučanom zarad mestnih nasipov, nikamor si ne morejo več nobene hiše postaviti in vse mesto tiči nakupičeno v tej zidovni ograji, kot v orehovi lupini. Ako se temu res kedaj v okom pride, postal bo Olomuc eno prvih mest v Avstriji ne le zarad prijazne lege, ampak tudi zarad obertnije in kupčije, ki bode potem boljše oživela. Govorilo se je že tudi mnogo zarad slovanskega vseučilišče v Olomucu, pa kedaj se bo to zgodilo, le edini Bog vé. Koristno bi res bilo vsej deželi in tudi sosednim Slovanom, katerim bi ne bilo treba hoditi v ptuja oddaljena mesta izobraževat se na ptuji podlagi, pa avstrijskim Nemcem bi bilo to vendar preveč, ko bi se moravski narodnjaki kaj tacega lotili. To bi se jim zdela gotovo velika krivica.

Olomuc je bil že v starodavnih časih močan grad, ki je imel svoje posebno okrožje pod oblastjo. Leta 1055. je bilo spremenjeno to okrožje v kneževino. Olomuc že po svoji legi jako uterjen kraj, upiral se je vedno krepko vsakim napadom ter jih odbijal in sovražniki so si zastonj prizadevali osvojiti si ga. Leta 1241. so se bili tod okrog kervavi boji s Tatari, katere je slednjič Jaroslav iz Slivne premagal na gori Hostin. V tridesetletni vojski je Olomuc mnogo terpel pred Švedi, ki so se bili razlili po vsej Moraviji, pa slednjič vendar bili tepeni in zapodeni iz dežele. Od leta 1742 do 1755. so Olomuško terdnjavo popravili in jo močno uterdili, ker je bila deloma po prejšnjih mnogih vojskah zelo poškodovana, deloma pa tudi ni več zadostovala novim vojskinim iznajdbam in napravam. V teh letih je bil Olomuc toraj še le prav za prav spremenjen v močno terdnjavo, kakoršna je dan današnji, razun unanjih ostrogov. Koj tri leta potem, ko je bila terdnjava doveršena, pokazal je že Olomuc svojo jakost. Leta 1758. namreč ga je oblegal pruski kralj Fridrik II., kateremu se je dobro ustavljal, in leta 1866. so jo Prusi tudi raji memo potegnili, ker jim ni dokaj dišalo lotiti se Olomuca, akoravno bi ga bili morda laže dobili, nego so si mislili.

Kratkočasnici.

(Nabral L. Gorenjec-Podgoričan.)

Ruski general Rožen je glasovitemu Čerkeskemu glavarju Šamilu sporočil, da mu umori zaločenega sina, ako se mu ne vdáde. A Šamil generalu pošlje glas: „Le ubij mi sina, če ti je drago, jaz imam mnogo žen, zato bode tudi mnogo sinov še!“ — „Zakaj ti je tako malo do svojega sina?“ — povpraša ga kasneje general. — „Gotovo mi je menj do njegovega života,“ — odgovoril je Šamil špartanski, „nego mi je do sreče in in svobode mojega národa.“

* * *

Nobena „aristokracija“ na svetu nima toliko naslovov, kolikor jih ima španska. Knez Medina-Celi ima šest kneževskih, štirinajst markiških in šestnajst grofovskih naslovov. O nekej priliki se je pripetilo, da je neki špansk grand (velikaš) na tujem po noči zašel s pota, prišel pred neko bivališče na samoti, ter poprosil, da bi mu odperli in prenočili ga. Gospodar skozi okno povpraša: „Kedo je?“ — Oholi Španec mu odgovori: „Jaz sem: Don Diego de Mendoza, Silva Ribiera Guzman, Pimantel Osorio Ponce de Leon, Zuniga Acuna, Telez y Giron, Sandoval y Roksas Velasco Mon.“ — „Španec ni bil še naštel vseh svojih naslovov, že mu je gospodar besedo vzel: „Idite z Bogom, jaz nimam prostora ni za polovico Vašega društva.“

Duhovske spremembe v Kerški škofiji.

Preč. g. Bergman Val, konsist. svetovalec, dekanjski administrator in fajmošter pri Devici Mariji na Jezernu, je dobil dekanjsko faro Pliberk. — Č. g. Kuster Val, fajmošter v pokoji, faro Št. Rupert blizu Celovca in č. g. Sever Lovro, kurat v Blačah, faro Šteben pri Zili. — Č. g. Kanal Jož, kaplan v Požarnici, je prestavljen za kaplana v Nemško Kaplo in ondotni g. kaplan Sladeček Karol za provizorja v Oberhof. — Č. g. novomešnik Ganglmayer Jož, pride za kaplana v Požarnico.

Umerl je dne 3. septembra č. g. Činkovic Jož, provizor na Suhi. R. I. P.

Razpisani ste fari: Kirchbach in Penk obe do 10. oktobra.

Prošnja družbe sv. Mohora.

Pri letošnjem razpošiljanji družbinih knjig se je o začetku pripetila ne-ljuba pomota, da so nekteri č. gg. poverjeniki dobili preveč mehko vezanih iztisov „Nebeške hrane“ II. del, ker je razpošiljatelj zabil odbiti pridjane terdo vezane iztise. Tiste gg. poverjenike lepo prosimo, naj nam ta pogrešek prizanesejo in se blagovolijo potruditi omenjene mehko vezane molitvenike v svojem okrogu razprodati po ceni, ki je za družnike odločena, namreč po 60 kr., ostale iztise pa o kaki priložnosti prihodnjega leta družbi nazaj poslati.

Listnica.

Besednikova. Č. g. Nik. Kr. na I. plačano do konca I. 1877.

Izdajatelj in odgovorni vrednik: J. Golé. — Tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.